

СТРАТЕГІЧНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМ РОЗВИТКОМ У КОНТЕКСТІ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проводиться аналіз та розрізнення понять “державне управління сільським розвитком” та “державне управління розвитку сільських територій”. Розглядаються концептуальні задачі стратегічного державного управління сільським розвитком і показується його вплив на рівень економічної безпеки сільських територій. Наведено ряд важливих управлінських проблем, які характерні для сільських територій і вказано перспективні шляхи їх вирішення.

Ключові слова: сільський розвиток, стратегічне державне управління, сільські території, економічна безпека, регулювання.

V. D. ZALIZKO

National University of State Tax Service of Ukraine, Irpen

STRATEGIC STATE MANAGEMENT RURAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF STRENGTHENING SOCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF RURAL TERRITORIES: PROBLEMS AND PROSPECTS OF RESEARCH

Abstract – The aim of this study is to attempt a conceptual representation of the basic principles of creating an effective strategic state management of rural development in the plane of strengthening the economic security of rural territories by conducting a comprehensive analysis of the current system of state control and regulation of the rural areas of Ukraine. The article discusses the conceptual objectives of the strategic state management of rural development and to show its impact on the economic security of rural territories. The formulated a number of important management issues specific to rural areas and indicated promising solutions. It is shown that for improvement of socio-economic security of rural territories it is advisable to establish a special administrative body, such as the management committee and the development of rural areas, which will balance economic, social and environmental interests and to establish cooperation between the central and local governments.

Key words: rural development, strategic state management, rural territories, economic security, regulation.

Постановка проблеми. Сільські території України – це величезний скарб країни. Вони є найважливішим об'єктом господарювання з точки зору можливого етнічно-екологічного самовідтворення та використання економічного (аграрно-туристичного) потенціалу. Малоконтрольований, з боку держави, перехід економіки на ринкові стосунки призвів до значного занепаду економіки сільських територій. Відсутність управління в питаннях ціноутворення на продукти сільськогосподарської діяльності та паливно-мастильних матеріалів, недостатнє фінансування сільської інфраструктури, непослідовність аграрних реформ, високий рівень технологічних втрат енергоносіїв, застаріла техніко-технологічна база та ін. призвели до масового зuboжіння сільського населення, демографічно-міграційних проблем і банкрутства перспективних сільськогосподарських підприємств. Щоб покращити досить складну соціо-еколого-економічну ситуацію, в якій опинилась значна кількість сільських територій України, необхідно розробити і чітко дотримуватись стратегічного державного управління сільським розвитком у площині соціально орієнтованої ринкової економіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми теоретико-економічного та прикладного характеру державного управління й удосконалення механізмів регулювання у різних галузях національного господарства досить широко висвітлені в науковій літературі такими вченими як В. Балденюк, В. Беседін, С. Бондар, О. Бородіна, Т. Бондар, Ф. Важинський, В. Вакуленко, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Лексін, А. Лісовий, М. Малік, А. Мельник, О. Осауленко, М. Талавіря, О. Онищенко, М. Орлатий, Ю. Лебединський, О. Павлов І. Прокопа, П. Саблук, Н. Стоянець О. Ціхановська, В. Юрчишин, К. Якуба та багатьма іншими. Проте у спеціалізованій науковій літературі майже невисвітленою залишилась проблема формування стратегічного державного управління сільським розвитком у комплексі із зміцненням соціоекономічної безпеки сільських територій і не встановлено переваги чи недоліки над державним регулюванням.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є спроба концептуального представлення базових засад створення ефективного стратегічного державного управління сільським розвитком у площині зміцнення соціоекономічної захищеності сільських територій шляхом проведення комплексного аналізу сучасної системи державного управління та регулювання сільськими територіями України.

Виклад основних положень. На сьогодні існує багато теоретико-методологічних підходів до питань державного регулювання розвитком сільських територій. Так, в роботах В. Балденюка, А. Лісового, М. Талавірі, М. Орлатого та багатьох інших вчених детально досліджені особливості державного регулювання розвитком сільських територій та вказано сучасні тенденції [1]. Зокрема, у докторському дисертаційному дослідженні А. Лісового [2] сформульовано загальні теоретичні засади, базові принципи та запропоновано методологічний інструментарій державного регулювання розвитку сільських територій. М. Талавіря [3] присвятив значну частину своєї монографії дослідженню теоретичних основ державного регулювання розвитку сільських територій в ринкових умовах. Низка досліджень В. Балденюка [4] присвячена

проблемам державного регулювання розвитку сільських територій адміністративного району. Але, проаналізувавши ці фахові дослідження та багато інших наукових публікацій з даної області, відчувається певне ототожнення понять “державне регулювання” та “державне управління”.

Взявши також до уваги одне з останніх досліджень в області вдосконалення понятійно-категоріального апарату економічної науки (щодо визначення та розмежування понять “державне регулювання ринкової економіки” і “державне управління ринковою економікою” [5]) та фундаментальну монографію про теоретико-методологічні основи становлення сільського розвитку в Україні, [6] спробуємо уточнити визначення понять “державне регулювання розвитку сільських територій”, “державне управління розвитком сільських територій” та “державне управління (регулювання) сільським розвитком”.

Принципова відмінність зазначених понять полягає у різниці визначень двох тандемів: “регулювання” – “управління” та “розвиток сільських територій” – “сільський розвиток”. Хоча варто відзначити, що значна кількість науковців ці пари понять ототожнюють.

Нагадаємо основні визначення зазначених понять, намагаючись відтворити хронологію їх появи та фундаментальність досліджень. Так, у 2008 р. А. Лісовий [2, с. 4] одним із перших зазначає, що “...регулювання розвитку сільських територій суттєво відрізняється від регулювання сільського господарства, адже йдеться не про галузь виробництва, а про територіальну організацію сільської складової суспільства...”, при чому під державним регулюванням розвитку сільських територій автор розуміє систему “...економічних та адміністративних важелів і стимулів, за допомогою яких держава впливає на розвиток цього сектора” [2, с. 50].

У роботі [4] В. Балденюк під державним регулюванням розвитку сільських територій розуміє “...систему суб’єкт-об’єктних відносин, що має на меті створення сприятливих умов для соціального розвитку як основи відродження сільських територій та складається з економічних і адміністративних заходів, яких вживають правомочні державні установи та суспільні організації в межах сільських територій”.

М. Талавіря у своєму дослідженні намагається уникнути проблем розмежування понять “державне регулювання розвитку сільських територій” та “державне управління розвитком сільських територій”, обмежившись поняттям “державна підтримка розвитку сільських територій” і зосередившись на дослідженні специфіки її організаційно-економічних механізмів [7].

У роботі [8] розглянуто лише пріоритети державного регулювання розвитку сільських територій та встановлено, що одним із основних завдань державного регулювання соціально-економічного розвитку є припинення руйнації соціальної інфраструктури на селі, при цьому саме поняття “державне регулювання розвитку сільських територій” не визначається.

Цікавим є дослідження Р. Склярєва [9], в якому встановлено що “...в Україні не сформовано остаточних визначень понять державного регулювання і державного управління ринковою економікою, які були б зафіксовані у законодавчій базі й однозначно сприймалися як єдино правильні, науковими економічними колами”. Ним встановлено низку об’єктивних та суб’єктивних причин, зокрема, серед них виділяється негативна роль переходу від командно-адміністративної системи СРСР до ринкових відносин із збереженням застарілого понятійно-категоріального апарату, який не розділяв ці два поняття [9, с. 57]. Цим самим можна припустити, що первинні причини ототожнення таких важливих для соціальної та економічної безпеки регіону понять як “державне регулювання розвитку сільських територій” та “державне управління розвитком сільських територій” лежать у площині стереотипів пострадянського минулого.

Спробуємо проаналізувати генезис родових понять “управління” та “регулювання” за допомогою методу порівнянь у таблиці 1, розуміючи що вони походять відповідно від дієслів “управляти” та “регулювати”. У тлумачних словниках таких держав як Англія, США та ін. слово управляти майже не вживається, воно замінено різними варіантами поняття менеджмент (“management”). У російській, білоруській, словацькій та інших слов’янських мовах слово “управляти” присутнє (щоправда, із різними закінченнями) і пояснюється схоже до українського варіанту, що наведено у новому тлумачному словнику української мови (російський переклад наведено у [10]) і широко вживається як в економіці, теорії управління, бухгалтерському обліку, аудиті, так і в медицині, психології та багатьох інших науках.

Зокрема, під управлінням в бухгалтерії розуміють процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для того, щоб сформулювати і досягти цілей організації, у економіці – свідомий цілеспрямований вплив з боку суб’єктів, органів на людей та економічні об’єкти, що здійснюється з метою направити їх дії та отримати бажаних результатів [18]. Енциклопедичні словники тлумачать управління як 1) свідомий цілеспрямований вплив з боку держави та економічних суб’єктів на людей чи відповідні економічні об’єкти...; 2) елемент або функцію організованих систем різної природи (біологічних, соціальної, економічної тощо), що забезпечує збереження їх певної структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію їх програм [19, 20].

Щодо поняття “регулювати”, то достатньо глобально воно визначено в політичному тлумачному словнику як будь-які встановлені державою правила, які регламентують діяльність фірми або галузі промисловості, особливо в галузі техніки безпеки та захисту навколишнього середовища [21]. Комплексне визначення поняття “регулювання” як форми цілеспрямованого, керуючого впливу, орієнтованого на підтримку рівноваги у керованому об’єкті й розвиток його за допомогою введення до нього регуляторів (норм, правил, цілей, зв’язків), наведено в [9] з точки зору функціонування соціальних систем.

Порівняльна характеристика понять “управління” та “регулювання”

	Управління	Регулювання
Етимологія	Походить від кореневого слова “управа”, яке активно використовувалось на території сучасної України до 1917 р. Цим терміном позначали певну установу, міську чи сільську, переважно державної форми власності, яка займалась громадськими, адміністративними та іншими суспільно важливими справами (наприклад, земська управа, міська управа тощо, детальніше у [10]). Якщо заглянути у праслов’янські корені походження слова “правити”, то воно, ймовірно, має корінь “прав”, що тлумачиться як правильність, істинність певної речі	Іншомовне слово, яке походить від латинського “regulare” – регулювати, корінь якого “regula” перекладається як норма або правило [11] (“regulo” – влаштовувати, приводити до ладу). Варто зазначити, що згідно даних англійського етимологічного словника терміни “rule”, “regulate” та “regulation” активно використовувались на початку XVII ст. у контексті контролю, за допомогою набору певних правил [12]
	Новий тлумачний словник української мови [13, 14]:	
	– надавати кому-небудь належного вигляду, задовольняти його потреби; доводити до ладу що-не-будь або спрямовувати діяльність, роботу кого-, чого-небудь; бути на чолі когось, чогось; керувати	– впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкорюючи його відповідним правилам, певній системі або ж домагатись нормальної роботи установки, механізму і т.ін., забезпечуючи злагоджену взаємодію складових частин та деталей
	Великий бухгалтерський словник [15]	
	– керівництво, спрямування чієї-небудь діяльності; процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для того, щоб сформулювати і досягти цілі організації	– функція управління, яка забезпечує функціонування керованих процесів у рамках заданих параметрів
	Словник бізнес-термінів [16]:	
	– керівництво організацією, що в економічній теорії інколи розглядається як фактор виробництва (factor of production) поруч із землею, працею і капіталом. Управління складається із двох основних компонентів: організаційної та підприємницької інтуїції (здатності бачити та використовувати потенційно привабливі ринкові тенденції, передбачати попит тощо)	– встановлення контролю над рішеннями компаній і фізичних осіб. Зазвичай під регулюванням розуміється контроль галузей, де склалися монополія або олігополія, з метою перешкодити компаніям використовувати свою владу на ринку для вилучення чисто економічних прибутків (pure economic profits). Регулювання може розглядатися в якості альтернативи націоналізації (nationalization)
	Великий Енциклопедичний словник [17]:	
– <i>елемент, функція</i> організованих систем різної природи (біологічної, соціальної, економічної та ін.), що забезпечує збереження їх структури, підтримують режим функціонування та реалізації певних програм	– різновид управління, підтримка сталості або ж змін у відповідності до чинного законодавства. Здійснюється шляхом створення керуючих впливів на виконавчі механізми, які безпосередньо визначають хід процесу (у контексті автоматизованого регулювання)	

* Авторська розробка.

Таким чином, провівши системний аналіз та порівняння базових визначень досліджуваних понять, можна стверджувати, що поняття “регулювання” є дещо вужчим, ніж поняття “управління”, і, по суті, є складовою останнього та його одним з найважливіших інструментів у ринкових відносинах. Тому в процесі дослідження розвитку сільських територій доречно використовувати саме поняття “державне управління”, під яким ми будемо розуміти важливу функцію держави, що полягає у керівництві, організації, контролі та захисті конституційних норм (зокрема, в економічному, соціальному, екологічному та інших напрямках суспільного життя) та сприяє консолідації, сталому розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій, культури, добробуту у рамках чинного законодавства і в межах конкретної території країни.

Застосовуючи запропоноване визначення до певної території (села, міста, району, області тощо), ми отримуємо відповідний тип державного регулювання. Але, серед вітчизняних та закордонних вчених склалась досить неоднозначна ситуація із тлумаченням суті поняття “сільська територія”. У науковій літературі використовується більше двох десятків різних визначень цього важливого поняття. Причому, в останні роки деякими молодими науковцями було продовжено дослідження в цьому напрямі, зокрема в [22] сільські території визначаються як гетерогенна, поліфункціональна, багаторівнева, біо-соціо-еколого-економічна система, яка розвивається у просторі та часі і перебуває під управлінням громадських організацій, бізнесових структур, органів місцевого самоврядування, органів державної влади. Такого роду спроби наукового визначення сільських територій призводять до нерозуміння суті поняття, його складових та функцій. Нагадаємо, що автор під поняттям “сільська територія” розуміє таку сільську місцевість, для якої виконується хоча б одна з умов: знаходяться виробничі (переробні) потужності; наявна соціально-культурна сфера; присутнє адміністративне управління, де під сільською місцевістю розуміється земля, водні, лісові та інші

природні ресурси, що зосереджені в околі хуторів, сіл та селищ, в яких проживає населення. Беручи це означення за основу, поняття “державне управління розвитком сільських територій” має охоплювати виробничу, екологічну і головне соціальну складову сільських територій, оскільки без населення не можна говорити про село, і всі поняття, що корелюються із прикметником сільський.

В Інституті економіки та прогнозування НАН України вибрали інший шлях розвитку наукової теорії в зазначеній області. Замість вдосконалення визначення базового поняття “сільська територія” і, відповідно, зміни його суті, функцій, властивостей і т. п. та суміжних з ним понять, вчені інституту активно впроваджують відносно нове поняття “сільський розвиток”, яке свідомо розмежовується із поняттям “розвиток сільських територій” [6, с. 9]. Очевидно, що цей підхід є досить перспективним і має право на життя, оскільки, в основу його покладено принцип “селяноцентризму”, а якщо використовувати старі визначення сільської території, де часто в основу брався виключно галузевий принцип і поза увагою залишалася доля місцевих селян, добробут яких з кожним роком погіршувався.

Таким чином, визначення сільського розвитку в [6, с. 21] як, “...процесу, при якому забезпечується гармонійний соціоекономічний прогрес сільської місцевості на основі самоорганізації сільських громад із максимальним можливим використанням чинників ендogenous розвитку (місцевих активів) при їх поєднанні із зовнішніми можливостями” дає можливість, на думку його авторів, визначити, що “кінцевою метою процесу сільського розвитку є створення умов для підвищення доходів бідних людей, а не їхнє комфортне існування в умовах бідності...” [6, с. 20–21].

Виходячи з оновленого визначення сільської території, можна стверджувати, що поняття “сільський розвиток” та “розвиток сільських територій” – це дві сторони однієї й тієї ж медалі з тією відмінністю, що метою останнього є покращення добробуту не лише бідного сільського населення (яке часто є неосвіченим, зловживає спиртними напоями, наркотиками тощо), а й так званого сільського середнього класу (фермерів, лікарів, освітан та ін.). Причому класичних методів самоорганізації сільських громад з метою створення для їх членів засобів існування та покращення добробуту, які є базовими у теорії сільського розвитку, на сьогодні для депресивних сільських територій недостатньо. Оскільки в деяких селах (їх кількість збільшується) залишилось десяток пенсіонерів (про яку активізацію “загального людського потенціалу селян” [6, с. 121] може йти мова?). Без радикальних змін в державному управлінні сільським сектором вирішити проблеми сільських територій не можливо.

На нашу думку найкращим варіантом для вирішення існуючих проблем у зазначеній області є виокремлення сільського розвитку як важливої складової стратегічного державного управління розвитком сільських територій, без якого не можливе зміцнення продовольчої, економічної, соціальної, екологічної та інших видів безпеки, що, безумовно, позитивно впливатиме на показники національної безпеки і головне – на загальний добробут українців (сільських та міських жителів).

Отже, під “державним управлінням розвитком сільських територій” ми будемо розуміти важливу функцію держави, що полягає у керівництві, організації, контролі та захисті конституційних норм, зміцненні економічної, соціальної, екологічної, продовольчої та інших складових національної безпеки у контексті покращення рівня добробуту селян, та сприянню консолідації, сталому розвитку сільських територій із збереженням традицій, культури, історичної свідомості, за допомогою прийняття відповідних нормативних актів, законів, відшкодувань (дотацій) з державного бюджету та створення умов для ефективної самоорганізації сільських громад.

У свою чергу “державне управління сільським розвитком” – це не що інше як одна з функцій держави, що полягає у ідентифікації сільських громад як базових об’єктів самоуправління та самоорганізації, надання їм більшого ступеня фінансової свободи, активізації громадсько-економічної активності сільського населення у питаннях, що безпосередньо чи опосередковано впливають на екологічний та соціальний стан території громади. Адже на сьогодні громадська участь сільських жителів є досить формальною та малоефективною і, крім того, процедура розпорядження коштами громади є занадто бюрократизованою, що призводить до зайвих витрат і сповільнює динаміку фінансових розрахунків.

На нашу думку державі не варто робити ставку виключно на підтримку сільськогосподарської галузі, розраховуючи на збільшення відшкодувань у місцеві бюджети сільських та районних рад. Але більшість агропідприємств зареєстровані поза межами земель, на яких виконують економічну діяльність, тому і основні фінансові надходження від їх оподаткування не будуть потрапляти у місцеві бюджети. Більше того, світовий досвід показує, що держави з яскраво вираженим агропромисловим спрямуванням, на жаль, потрапляють у групу так званих “бідних” країн третього світу. Причому у високорозвинених країнах, в яких частка сільськогосподарського виробництва у ВВП є порівняно низькою (7–9%), спостерігаються серйозні диспропорції у доходах сільського та міського населення на користь останніх.

На нашу думку використання стратегічних мотивів у будь-якому виді управління є обов’язковим, зокрема, і у питаннях державного управління сільським розвитком з метою зміцнення соціоекономічної безпеки сільських територій. Тому пропонуємо надалі розглядати виключно “стратегічне державне управління сільським розвитком”, яке буде враховувати не короткострокове (тактичне), а довгострокове планування та прогнозування. У зв’язку з цими видається логічним на сільських територіях розвивати несільськогосподарські види діяльності, зокрема, туристичний бізнес (який у світі все більше набуває попу-

лярності), сектор споживчих послуг, торгівлю (роздрібну та гуртову), етнічні ремесла, транспортні перевезення та ін., що гармонійно вписується у концепцію багатofункціональності сільських територій як соціо-економічно-територіальної підсистеми суспільства, де з боку держави потрібні лише організаційні рішення із мінімальною фінансовою та інформаційною допомогою. Яскравим прикладом у підтвердження даної ідеї є структура зайнятості населення поза містами у США, де 22,6 % населення зайнято в наданні споживчих послуг, 20,4 % – сфері управління та регулювання, 9,4 % – транспортній галузі та торгівлі [23]. У Індії, Індонезії, Франції, Іспанії та багатьох інших країнах розвиток сфери послуг на сільських територіях позитивно вплинув на зменшення безробіття. Більше того запропонований підхід підтримки несільськогосподарської сфери діяльності в межах сільських територій добре вписується у “селяноцентристську” спрямованість вітчизняної аграрної політики, запропонованої В. Юрчишиним [24].

Сформулюємо основні завдання стратегічного державного управління сільським розвитком:

- створення теоретико-прикладних засобів для продукування соціально-економічних благ для сільських жителів;
- покращення рівня добробуту селян за допомогою синергетичних механізмів;
- людиноцентризм у будь-якій економічній діяльності у сільській місцевості (покращення здоров'я сільських жителів, середньої тривалості життя, добробуту тощо);
- розвиток людського та соціального капіталу села;
- зміцнення сільської соціальної безпеки.

До завдань стратегічного державного управління розвитком сільських територій додатково входять:

- забезпечення продовольчої, екологічної та інших складових економічної безпеки;
- диверсифікація видів сільської економічної діяльності;
- покращення усіх видів інфраструктури сільських територій;
- ефективне використання природоресурсного потенціалу сільських територій;
- розвиток кооперативного руху, що об'єднуватиме дрібних фермерів та господарства населення;
- покращення співпраці та координації центральних органів влади із місцевим самоуправлінням.

Основним нормативно-правовим документом стратегічного управління, очевидно, має бути відповідна стратегія, затверджена на досить тривалий період. Однак у сучасному варіанті Державної стратегії регіонального розвитку на дев'ять років [25] загострюється увага на розвитку великих міст, загальнодержавної та міжнародної виробничої інфраструктури і майже непоміченими залишилися вище зазначені завдання.

Висновки. Таким чином, ефективне стратегічне державне управління сільським розвитком неможливе поза системою управління розвитком сільських територій і має відбуватися з використанням державних регуляторів на засадах сталості. Для покращення показників соціально-економічної безпеки сільських територій доцільним є створення спеціального управлінського органу, наприклад, комітету управління та розвитку сільськими територіями, який збалансуватиме економічні, соціальні та екологічні інтереси і налагодить взаємодію між центральними та місцевими органами влади. Формувати такий комітет варто по схемі 30 % – органи центральної влади та представники великого бізнесу (з обов'язковим представниками країн з високою аграрною культурою виробництва), 30 % – науковці із спеціалізованих інститутів НАН України або профільних ВНЗ, 40 % – представники сільської місцевості (голови сільських рад, сільська інтелігенція, фермери тощо). У повноваженнях цього комітету має бути зафіксоване право на розробку нормативно-правових документів, що прямо або опосередковано стосуються сільських територій, а також можливість накладати “вето” на пропозиції КМУ.

При розробці проекту Державної стратегії регіонального розвитку на 2015–2025 рр. обов'язково потрібно врахувати зазначені побажання та пропозиції, розробити ефективний інструментарій стратегічного державного управління та місцевого самоуправління сільськими територіями, чіткі (із зазначенням реальних джерел фінансування) програми розвитку сільських територій, оскільки в іншому разі поза увагою держави знову залишиться майже 90 % її території, яка потрапляє під категорію сільська місцевість, і надалі продовжиться нещадна експлуатація земельних, водних, лісових та атмосферних ресурсів України ставлячи під загрозу не лише економічну, а й національну безпеку країни.

Література

1. Важинський Ф. А. Державне регулювання розвитку сільських територій / Ф. А. Важинський, А. В. Колодійчук, М. В. Мартинюк // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.5. – С. 191–196.
2. Лісовий А. В. Державне регулювання розвитку сільських територій: теорія, методологія, практика : дис... д-ра екон. наук : спец. 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / А. В. Лісовий ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2009. – 454 с.
3. Талавира М. П. Шляхи удосконалення організаційно-економічного механізму державної підтримки розвитку сільських територій : монографія / М. П. Талавира. – Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2009. – 424 с.
4. Балдинюк В. М. Особливості державного регулювання розвитку сільських територій / В. М. Балдинюк // Управління сучасним містом. – К., 2010. – Вип. № 1–4. – С. 104–109.
5. Склярів Р. В. Поняття державного регулювання і державного управління економікою в умовах ринку / Р. В. Склярів // Вісн. Бердян. ун-ту менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 2 (18). – С. 56–60.

6. Теорія та практика сільського розвитку / за ред. О. М. Бородіної, І. В. Прокопи ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010. – 376 с.
7. Толковый словарь русского языка [Электронный ресурс] / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – 1949. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/ogegova/>
8. Burrill Alexander M. A Law Dictionary and glossary / Alexander M. Burrill. – New York, 1867. – Vol. II. – P. 398.
9. Online Etymology Dictionary. Douglas Harper [Electronic resource]? 2010 – Режим доступа: <http://www.etymonline.com/>
10. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. 42000 слів / [уклад. В. Яременко, О. Сліпущко]. – К. : Аконт, 2000. – Т. 3 (О–Р). – 927 с.
11. Словник української мови. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс] / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – Режим доступа: <http://www.inmo.org.ua/sum.html>
12. Большой бухгалтерский словарь [Электронный ресурс] / А. Н. Азрилян. – М. : Ин-т новой экономики, 1999. – Режим доступа: http://buhgalterskiy_slovar.academic.ru/.
13. Бизнес. Толковый словарь [Электронный ресурс] / [Общ. ред. И. М. Осадчая]. – М. : ИНФРА-М, Изд-во “Весь Мир”, Грэхэм Бетс, Барри Брайндли, С. Уильямс и др., 1998. – Режим доступа <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business>
14. Большой Энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – 2000. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/enc3p/>
15. Современный экономический словарь [Электронный ресурс] / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 2-е изд., испр. – М. : ИНФРА-М, 1999. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/19981
16. Большой Энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – 2000. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/302874>
17. Энциклопедический словарь экономики и права [Электронный ресурс]. – 2005. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/
18. Политика. Толковый словарь [Электронный ресурс] / Д. Андерхилл, С. Барретт, П. Бернелл и др. ; [ред.-упоряд. И. М. Осадчая]. – М. : ИНФРА-М ; Весь Мир, 2001. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/politology/>
19. Пищик Ю. Д. Сутність поняття “сільські території” та його визначення / Ю. Д. Пищик // Наук. пр. Полтав. держ. аграр. академії. Серія: економічні науки, 2012. – Вип. 5. – Т. 1. – С. 237–241.
20. Agriculture FactBook 2001-2002/ US Department of Agriculture; Office of Communications. – P. 41.
21. Юрчишин В. Формування і системна розбудова новітньої державної аграрної політики / В. Юрчишин // Економіка України. – 2007. – № 10. – С. 14.
22. Про запровадження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. : постанова КМУ № 1001 від 21 лип. 2006 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 30. – С. 58.

References

1. Vazhynskiy F. A. Derzhavne reguluyvannya rozvytku silskyx terytorij / F. A. Vazhynskiy, A. V. Kolo-dijchuk, M. V. Martynyuk // Naukovyj visnyk NLTU Ukrayiny. – 2011. – Vyp. 21.5. – S. 191–196.
2. Lisoviy A. V. Derzhavne reguluyvannya rozvytku silskyx terytorij : teoriya, metodologiya, praktyka : dys... d-ra ekon. nauk : specz. 08.00.03 “Ekonomika ta upravlinnya nacionalnym gospodarstvom” / A. V. Lisoviy ; Nacionalnyj universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny. – K., 2009. – 454 s.
3. Talavyrya M. P. Shlyaxy udoskonalennya organizacijno-ekonomichnogo mexanizmu derzhavnoyi pid-trymky rozvytku silskyx terytorij : monografiya / M. P. Talavyrya. – Nizhyn : PP Lysenko M.M., 2009. – 424 s.
4. Baldynyuk V. M. Osoblyvosti derzhavnogo reguluyvannya rozvytku silskyx terytorij / V. M. Baldynyuk // Upravlinnya suchasnym mistom. – K., 2010. – Vyp. № 1–4. – S. 104–109.
5. Sklyarov R. V. Ponyattya derzhavnogo reguluyvannya i derzhavnogo upravlinnya ekonomikoyu v umovax rynku / R. V. Sklyarov // Visnyk Berdyanskogo universytetu menedzhmentu i biznesu. – 2012. – № 2 (18). – S. 56–60.
6. Teoriya ta praktyka silskogo rozvytku / za red. O. M. Borodinoyi, I. V. Prokopy ; NAN Ukrayiny ; In-t ekon. ta prognosuv. – K., 2010. – 376 s.
7. Tolkovuj slovar russkogo yazuka [Elektronnyj resurs] / S. Y. Ozhegov, N. Yu. Shvedova. – 1949. – Rezhym dostupa: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/ogegova/>
8. Burrill Alexander M. A Law Dictionary and glossary / Alexander M. Burrill. – New York, 1867. – Vol. II. – P. 398.
9. Online Etymology Dictionary. Douglas Harper [Elektronnyj resurs]. – 2010 – Rezhym dostupa: <http://www.etymonline.com/>
10. Novyj tлумachnyj slovnyk ukrajinskoyi movy : u 4 t. 42000 sliv / [uklad. V. Yaremenko, O. Sli-pushko]. – K. : Akonit, 2000. – T. 3 (O–R). – 927 s.
11. Slovnyk ukrajinskoyi movy. Akademichnyj tлумachnyj slovnyk [Elektronnyj resurs] / In-t movo-znavstva im. O. O. Potebni NAN Ukrayiny. – Rezhym dostupa: <http://www.inmo.org.ua/sum.html>

12. Bolshoj buhgalterskiy slovar [Elektronnyj resurs] / A. N. Azrylyyan. – M. : Yn-t novoj ekonomyky, 1999. – Rezhym dostupu : http://buhgalterskiy_slovar.academic.ru/.
13. Byznes. Tolkovij slovar [Elektronnyj resurs] / [Obshhaya redakcyya: Y. M. Osadchaya]. – M. : “YNFRA-M”, Yzdatelstvo “Ves Myr”, Grэхэм Bets, Barry Brajndly, S. Uylyams y dr. – 1998. – Rezhym dostupu: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business>
14. Bolshoj Encyklopedycheskiy slovar [Elektronnyj resurs]. – 2000. – Rezhym dostupu: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/enc3p/>
15. Sovremennij ekonomycheskiy slovar [Elektronnyj resurs] / B. A. Rajzberg, L. Sh. Lozovskiy, E. B. Starodubceva. – 2-e yzd., yspr. – M. : YNFRA-M, 1999. – Rezhym dostupu: http://dic.academic.ru/dic.nsf/econ_dict/19981
16. Bolshoj Encyklopedycheskiy slovar [Elektronnyj resurs]. – 2000. – Rezhym dostupu: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/302874>
17. Encyklopedycheskiy slovar ekonomyky i prava [Elektronnyj resurs]. – 2005. – Rezhym dostupu: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/
18. Polytyka. Tolkovij slovar [Elektronnyj resurs] / D. Anderxyl, S. Barrett, P. Bernell y dr. ; [red.-upo-ryad. Y. M. Osadchaya]. – M. : YNFRA-M ; Ves Myr, 2001. – Rezhym dostupu: <http://dic.academic.ru/contents.nsf/politology/>
19. Pyshhyk Yu. D Sutnist ponyattya “silski terytoriyi” ta jogo vyznachennya / Yu. D Pyshhyk // Naukovi praci Poltavskoyi derzhavnoyi agrarnoyi akademiyi. Seriya: ekonomichni nauky, 2012. – Vyp. 5. – T. 1. – S. 237–241.
20. Agriculture FactBook 2001-2002/ US Department of Agriculture; Office of Communications. – P. 41.
21. Yurchyshyn V. Formuvannya i systemna rozbudova novitnoyi derzhavnoyi agrarnoyi polityky / V. Yurchyshyn // Ekonomika Ukrainy. – № 10. – 2007. – S. 14.
22. Pro zaprovadzhennya Derzhavnoyi strategiyi regionalnogo rozvytku na period do 2015 r. : postanova KMU № 1001 vid 21 lypn. 2006 // Oficijnyj visnyk Ukrainy. – 2006. – № 30. – S. 58.

Надіслана/Written: 20.05.2013 р.

Надійшла/Received: 22.05.2013

Рецензент: д.е.н., проф. О. О. Орлов